

TĚŽKÉ BYLO, KDYŽ UMŘEL OTEC, JÁ BYL V EMIGRACI A NEMOHL NA POHŘEB

Jaroslav Hutka (*1947)

Nejvíce písničkáře Jaroslava Hutku těší, že se nemusí stydět za to, co dělal v době, kdy Československo ovládal totalitní komunistický režim. *„Docela mám radost z toho, že to nebyli zrovna oni, kdo měli většinou navrch. Svobodu mi nesebrali, a dokonce jsem mnoha lidem pomohl ten debilní režim lépe snášet, a to je fajn.“*

Jaroslav Hutka byl coby nepohodlný písničkář režimem vyštván do emigrace do Holandska a v prvních letech to vypadalo, že se už nikdy nevrátí. Komunisté se svého kritika chtěli zbavit navždy. *„Té emigrace jsem asi nejvíce první roky litoval, zdálo se mi, že jsem zničil vše, co jsem do té doby udělal, a nakonec zničil i sám sebe. Naštěstí to dopadlo všechno jinak a já jsem dnes za emigraci rád, jinak bych neměl za bolševika možnost se naučit cizí jazyky a poznat Západ ne jako turista, ale jako ten, který tam žije a zná i tamní všední den,“* popisuje. Ale tehdy, v emigraci, zažíval opravdu krušné chvíle. V Československu za železnou oponou mu zemřel otec. *„Já byl v emigraci a nemohl na pohřeb. To mi bylo z toho tak blbě, že jsem myslel, že jsem onemocněl, a poprvé a taky naposledy jsem šel v Holandsku k doktorovi. To by bylo na delší popis, ale odešel jsem od něj vlastně zdravý a s docela dobrou náladou.“*

Jaroslav Hutka se zapsal do povědomí veřejnosti jako písničkář, který v době útlaku dokázal zpívat svobodně. Podepsal Chartu 77. S režimem se dostal do sporu vícekrát, například jako autor písničky, která odkazovala na předního disidenta a zakázaného dramatika Václava Havla. Zpívalo se v ní: *„A podle litery paragraf šavle, teď dumej o právu Havlíčku – Havle...“*

Jaroslav Hutka se vrátil do vlasti hned po pádu železné opony v listopadu 1989 a tentýž den zpíval na demonstraci před zaplněnou Letenskou plání. Ten obraz si mnozí stále dobře pamatují.

Jaroslav Hutka se narodil v roce 1947 v Olomouci. Jeho rodiče tam vlastnili dům a otec si v něm zařídil obchod s nábytkem. V roce 1948 byl obchod i dům znárodněn. O čtyři roky později, před Vánoci, rodinu nuceně vystěhovali. Přijeli pro ně dobrovolníci pohraniční strážě se samopaly, aby je odvezli na venkov. Hutkovi byly čtyři roky. Rodina dostala jeden a půl místnosti v malé vesnici padesát kilometrů za Olomoucí. Hutka se po deseti letech odstěhoval do Prahy. Psal básně. Studoval střední uměleckou průmyslovku a v

roce 1966 začal s psaním písniček. V klubu na Národní třídě se seznámil s písničkářem Vladimírem Veitem. Účinkovali spolu a měli úspěch. Idylu ukončila sovětská okupace v srpnu 1968. Hutka si dodnes vzpomíná na onu noc, kdy jeli taxíkem a v centru je zastavil nepřátelský obrněnec. Vystoupili. Taxikář tehdy ani nechtěl zaplatit. Pak už Hutka s přítelkyní viděl obsazené město, davy zaskočených lidí, které se hnaly nejdřív k budově Ústředního výboru, později zase k rádiu. Na obou místech se zoufale bojovalo.

Po srpnu 1968 přišel srpen 1969 a bylo jasné, že okupanti našli dost ke všemu ochotných přísluhovačů na to, aby sami nemuseli ani opustit kasárna. Země se zase změnila v diktaturu. Železná opona spadne, začne hrozit zatýkání, věznění... Lidé ten neviditelný tlak cítili a chtěli mu vzdorovat. Začaly jim v tom pomáhat Hutkovy písničky. *„Já jsem je necítil jako nějakou politickou obranu. Ono to mělo být o životě, a to z toho vylezlo jaksi samo. Ono si to samo řeklo,“* popisuje Hutka.

StB se o Hutku zajímala už od poloviny 70. let. Tehdy jim jakýsi udavač poslal nahrávku z koncertu v Chocni. Příslušníci tajné policie začali oblíbeného písničkáře sledovat. Akce dostala nepříliš nápaditý název Zpěvák. Hutka jim ale unikal. Jak sami přiznali, byl na ně příliš chytrý.

„K urychlenému zahájení trestního stíhání nebylo přikročeno proto, že trestná činnost Hutky je prováděna rafinovaným jednáním, které si klade značné nároky na dokazování. Hutka při svých vystoupeních neútočí otevřeně, ale dvojsmyslně. Posluchačům však dává návod, jak vystoupení interpretovat, když říká: ‚Takže došlo k tomu, že nejlépe, nejsvobodněji a nejméně problematicky to dám najevo neartikulovanými zvuky, pod kterými si můžu představit, co chci, a nikdo jim nerozumí.‘“ A dále: *„Z dvojsmyslnosti pak plyne, že HUTKA bude mít při výslechu značný prostor pro ‚manévrování‘ a vysvětlování jednotlivých slovních významů ve smyslu, který pro něj bude výhodný.“*

Zpráva tajné policie z 28. února 1977 hovoří o údajném trestném jednání: *„Jaroslav HUTKA od roku 1974 vystupuje jako zpěvák a kytarista folkových písní ve volném sdružení písničkářů ŠAFRÁN [...].“*

Hutka se zapsal do povědomí veřejnosti také jako autor písně o Václavu Havlovi. Napsal text: *„A podle litery paragraf šavle, teď dumej o právu Havlíčku – Havle...“* Píseň bude pochopitelně zajímat tajnou policii. V praxi se tak ukáže, že podobenství vlastně stále funguje. Tajná policie se zajímala za habsburské monarchie o Havlíčka Borovského, stejně jako za komunistické diktatury o Havla. V obou případech kvůli tomu, co psali a kritizovali. Písnička vznikla v únoru 1977, v době, kdy Václav Havel skončil poprvé ve vězení.

Kvůli písni zatkla StB i Hutku a on v květnu 1977 poprvé spal v cele v pověstné Bartolomějské ulici v Praze. *„Byl to poněkud absurdní zážitek. Celý výslech byl o tom, o kom je písnička Havlíčku, Havle. Oni tvrdili, že o Havlovi, já že o Havlíčku Borovském. Neustoupil jsem, tak mě propustili.“*

Dne 21. prosince 1977 podepsal komunistický ministr Jaromír Obzina přísně tajný rozkaz. Nařídil vystěhovat nepohodlné obyvatele ze země. Nebudou-li chtít, tak násilím, šikanou, vydíráním, psychickým terorem. Akce nesla název Asanace. Byla proti signatářům Charty a dalším. Nabízela jasnou volbu: vystěhování, či vězení. V polovině roku 1977 dostal Jaroslav Hutka od StB poprvé nabídku k emigraci. Nebral ji příliš vážně, ale nakonec ho donutili. Hrozili mu soudem za nedovolené podnikání a zakázali mu vystupovat. Železnou oponu přešel 18. října 1978. Ještě předtím se s manželkou museli vzdát československého občanství. To byla podmínka tajné policie... Nepohodlný zpěvák s manželkou, bez státní příslušnosti, majetku, bez šance na návrat. Starou škodovkou, které se říkalo embéčko, jeli na Rozvadov. Místo vystěhovaleckého pasu měli jakýsi dokument připomínající vysvědčení. Přijeli do hraničního pásma a kontrolující voják jim zamával hlavní samopalů před nose. V Holandsku nešel nový domov. Hrál tam a zpíval pro emigranty. Těch bylo sice mnoho, ale byli roztroušeni po celém světě. A Hutka se ocitl v Holandsku, malé zemičce, jejímž jazykem se nikde jinde nemluví.

Nakonec to tak dlouho netrvalo. Dne 17. listopadu 1989 režim v Československu padl a Hutka byl jedním z prvních exulantů, kteří se vrátili domů. Režim na hranicích se však ještě nepřizpůsobil novým poměrům, takže ho to stálo sedmdesát západoněmeckých marek za vízum. Zaplatil a vrátil se domů. Na Letné na něj čekalo sto tisíc diváků... Bylo to nejúžasnější vystoupení jeho života.

Autor textu Luděk Navara